

A. BLADÉ I DESUMVILA, MEMORIALISTA DE L'EXILI, BIÒGRAF D'ESCRITORS I POLÍTICS

«De monàrquic, no en tinc un pèl»

El senyor Artur Bladé i Desumvila, que va nèixer a Benissanet (Ribera d'Ebre) l'any 1907, ha anat completant, en el curs dels últims vint-i-cinc anys (pràcticament des del retorn del seu exili mexicà), una obra literària, bàsicament de signe memorialístic, espurnejada de molts tocs de realisme màgic. La seua obra es revela com a fonamental per al coneixement d'alguns i transcendents períodes de la història catalana del segle XX.

Xavier Garcia

El senyor Bladé té una història personal agitada, com la de gairebé tots els seus companys de generació, siguin escriptors o polítics. Això no obstant, la seva fidelitat a la llengua, el seu amor a la terra natal, la seva catalanitat i les conviccions de demòcrata, no han trontollat. Tots aquests valors —que per si sols només es quedarien en abstractes declaracions de bones intencions—, Bladé els ha posats al servei d'uns ideals que, per més temps que hagi passat des de la República, encara no s'ha demostrat que no siguin vigents i necessaris.

La derrota de la democràcia i de la catalanitat i, consegüentment, l'exili, marquen, també com a tants altres, l'abans i el després de la vida d'aquest home. Un *abans* que, des d'una comarca d'àmbit rural com la Ribera, es caracteritza per l'abrandament de la joventut dels anys trenta en favor de la cultura, la llibertat, la justícia i d'una idea equilibrada de país. Durant

aquells anys s'incorpora a difondre el missatge d'Esquerra Republicana, escriu als periòdics i revistes de la comarca (Móra, Gandesa, etc.). Acabats els estudis sanitaris, es desplaça a Tortosa, els anys 1932-1933, per presidir els Jurats Mixtos del Treball, i ja començada la guerra, el conseller de Sanitat i Assistència Social del govern Companys, l'escalenc Martí Rouret —que havia estat mestre de minyons a Móra d'Ebre—, se l'emporta com a secretari personal a la tempestejada Generalitat d'aquells moments.

Allí va viure tot el procés de guerra i revolució (Fets de maig del 1937, anades d'auxili al front, etc.), fins que, a principis de 1938, com a tècnic sanitari acut a Manresa i al Monestir de Montserrat, on, alhora que atén desenes de ferits, comparteix els dies amb el doctor Diego Ruiz (retratat per Prudenci Bertrana a la seva obra *Jo*), amb Carles Gerhard, diputat al Parlament català i delegat per la Generalitat en les tasques de salvament dels béns del monestir, amb artistes com el pintor Anglada Camarasa i l'escultor Josep Vi-

ladomat (mort recentment a Andorra), amb el metge Jaume Pi-Sunyer —amb qui creuarà la frontera pel Coll d'Ares el febrer del 1939— i amb el polític Manuel Serra i Moret, aleshores president del Consell d'Economia de Catalunya.

Amb les vivències d'aquests moments i amb les que vindran dresprés —primers temps d'exili a Arles de Tec, Perpinyà, París i Montpeller— on va residir des de mitjan 1939 fins a 1942—, Bladé comença la seva obra de cronista literari de la diàspora. L'obra fonamental en aquest sentit és *L'exiliada*, publicada per l'editorial Pòrtic el 1976.

—*Sr. Bladé, vos heu estat un dels grans cronistes de l'exili català, en els primers temps del qual, a Montpeller, van conviure amb personalitats com Pompeu Fabra, Rovira i Virgili, Francesc Pujols, dels quals, a més d'amic, vau ser-ne biògraf. ¿Amb quina perspectiva, si és que n'hi havia en aquells moments, vau enfocar aquests treballs: com la d'un periodista, que vol deixar un document per a la història, o des de*

Bladé, la joia de narrar

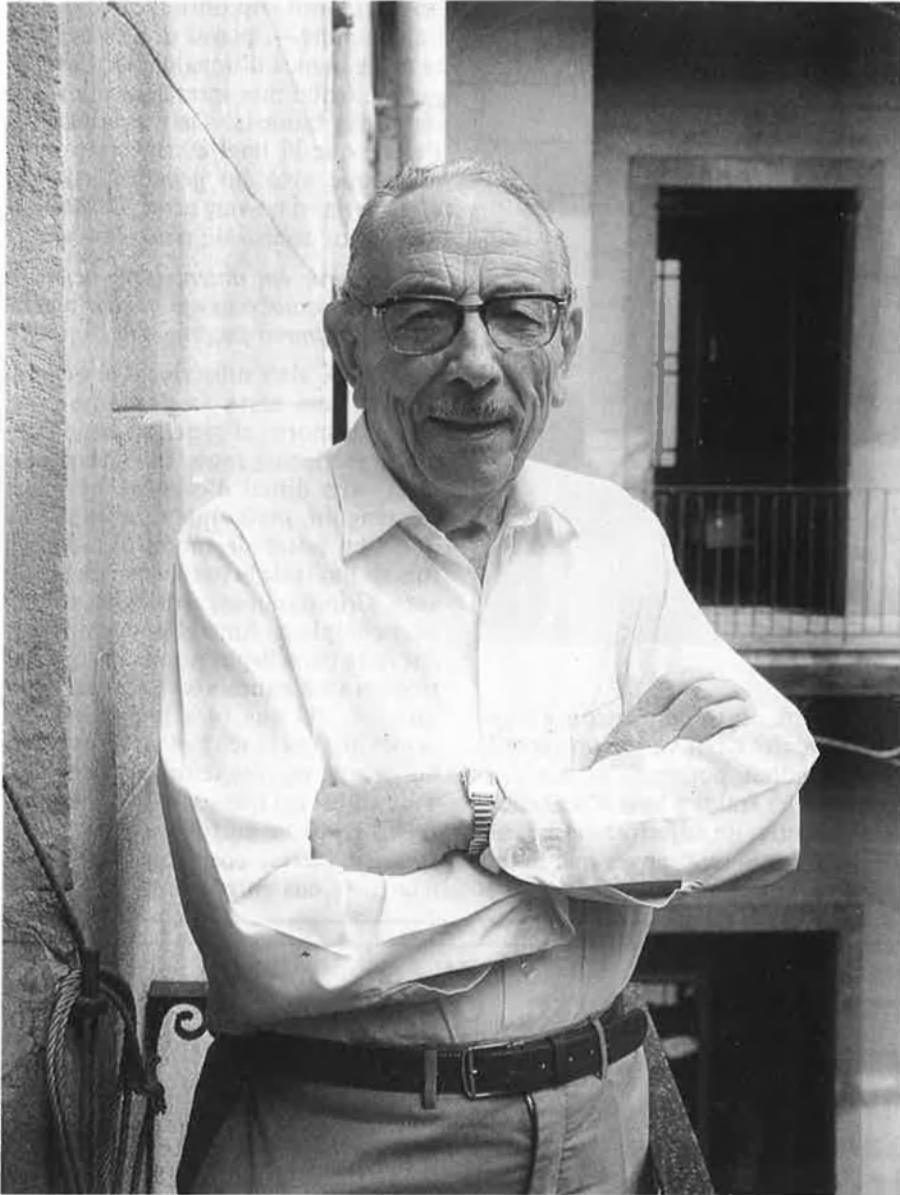
Entranyable Artur Bladé! Sempre es fa entendre, i apleix així —segons Josep Pla— el que és la primera obligació d'un escriptor. I la seva obra —un mestratge en aquest sentit— tant serveix per a degustar el que ell anomena «la joia de narrar» com per aprendre moltes de les realitats polítiques i culturals que la història oficial ens ha volgut amagar. Aquesta obra literària —que compta ja gairebé amb una trentena de títols— comprèn dietaris, història local, biografia, entrevistes i assaig històrico-polític.

El catàleg de l'editorial Pòrtic, de fa deu, quinze i vint anys arrere, és

ple d'obres d'Artur Bladé. Hi destaquen les corresponents al cicle biogràfic, que arranquen de la seva estada a Montpeller: els volums dedicats a Pompeu Fabra i Francesc Pujols, als quals cal afegir —en edició de Teide i de la Fundació Vives i Casajuana— el completíssim volum dedicat al seu estimat Antoni Rovira i Virgili, gran historiador, polític i escriptor tarragoní. Igualment, en Pòrtic consten les obres del cicle del país natal *Els treballs i els dies d'un poble de l'Ebre català, Gent de la Ribera d'Ebre (artesans, pagesos, rodaires...)*, com també *Viatge a l'esperança*, crònica de la seva estada temporal a Catalu-

nya alguns mesos de 1956. A Barcelona, l'editor Rafael Dalmau va publicar-li alguns volums d'història referida a les terres de l'Ebre; a Tarragona, l'Institut d'Estudis Tarraconenses, de la Diputació, va editar-li la *Guia de Benissanet* i, aquests últims anys, tres toms del seu dietari *Viure a Tarragona*, la capital on, juntament amb Benissanet, vora l'Ebre, ha viscut fins fa tres anys. Després de la desaparició del seu ésser més estimat, Bladé va venir a refugiar-se a Barcelona, on el riu queda tan lluny...

Xavier Garcia

ANNA NAVARRO

A. Bladé: «El règim republicà és més racional, més humà».

la perspectiva d'un escriptor que vol fer una obra literària?

—En la meua tasca de biògraf, a part del goig de reproduir converses, de pintar ambients, etc., hi ha, en el fons, una creença: i és que la divulgació de la figura i l'obra d'homes com Mestre Fabra, Rovira i Virgili, Francesc Pujols, etc., i fins la d'un català d'acció i de risc com Antoni Terré, de Móra d'Ebre, és també un homenatge al geni de la nostra terra. El mateix criteri —que arriba a formular-se com un imperatiu o una mena de fatalitat— m'ha portat a escriure *L'exiliada*, alguns volums a la sèrie *Episodis de la Història*, de l'editor Rafael Dalmau, i llibres sobre el meu poble natal i les terres de l'Ebre.

—Ara que parlem del vostre àmbit local i comarcal, és oportú recordar que des de Mèxic va fer una elegia li-

terària al vostre poble —concretada en el llibre *Crònica del país natal*, publicat a *Selecta* el 1958— i que quan va tornar, l'any 1961, va incorporar-vos al moviment d'estudiosos locals. ¿Com valoreu l'actual moment de pobles i comarques i què hi trobeu a faltar en relació als vostres anys de joventut?

—En un pròleg que em van demanar escriure, no fa gaire, per a un considerable estudi socio-econòmic de la Ribera d'Ebre, vaig dir que, en l'actualitat, els pobles que integren aquesta comarca, que és la meua, compten, culturalment, amb una nòmina d'estudiosos més nodrida que en l'època —ja molt remota, ¡ai! las— de la meua joventesa. I és que hi ha molts més estudiants universitaris, més gent de carretera i, sobretot, més mestres que abans.

Al meu poble, quan jo anava a estudi,

hi havia un centenar d'alumnes i un sol mestre. I amb les noies passava la mateixa cosa. A la comarca no hi havia cap institut. Ara n'hi ha dos. Crec que ara també es llegeix més. Igualment, hi ha, ara, un Centre d'Estudis que ha creat un premi d'assaig i fa una bona tasca de recerca en tots els camps del passat històric. Però hi trobo a faltar esperit de solidaritat catalana i societats i centres on s'organitzin conferències, s'hi faci teatre, s'hi ensenyi música, etc., com tantes n'hi havia abans de la guerra.

—Abans de la guerra... ¡Mare de Déu! Us heu definit sempre com a «catalanista» i «republicà». ¿Què pressuposen avui aquestes adscripcions?

—La meua concepció del catalanisme i del republicanisme continua, si fa no fa, igual. Potser s'ha radicalitzat pel que toca a la nostra causa nacional. He dit *potser* i hauria hagut de dir *sens dubte*. I al revés —és a dir, amb un toc dubitatiu, per no dir escèptic— pel que respecta a l'altre *ideal*. Perquè, és clar, no puc deixar de pensar en la fi de la primera república. I de la segona. Ara, de monàrquic, no en tinc un pèl. La monarquia, a Espanya, sempre aspira a reconquerir allò de «Por la gracia de Dios». La república, el règim republicà, és més racional, més humà. D'altra banda, continuo afiliat a ERC, per raons de fidelitat, de convicció i d'amistat. Però respecto tots els que —de dreta o d'esquerra— han lluitat, han sofert o bé han mort per Catalunya.

—Al costat de la faceta transcendental, políticament parlant, que revelen aquestes paraules, vos heu estat i esteu ben dotat, com a bon riberenc, pel sentit de l'humor. En relació amb aquest aspecte, i vos que el vau conèixer tant, ¿creieu que s'ha desenfocat la personalitat de Francesc Pujols? ¿Va ser un contestatari del seu temps?

—A Francesc Pujols va *desdinerar-lo* el seu humorisme, que el decantava, potser excessivament, a l'impromptu oportú i a l'anècdota. Molts que el critiquen, no l'han llegit, ni l'han tractat, ni saben res de la seva capacitat d'observació i de gran conversador, de *causeur*, com diuen els francesos. En aquest aspecte deu haver estat únic.

¿Que si va ser contestari? En alguna cosa sí. Per exemple, fou ell qui, en una conferència, va cridar «Visca Catalunya i morin els catalans», per mostrar que, en moltes ocasions, els fills no havien estat dignes de la mare.

—En una ocasió va dir que l'estil,

FERRAN SENDRA

Bladé, un dels grans cronistes de l'exili català.

en literatura, no us preocupava, que del que es tracta era de «fer-se entendre». ¿Com s'aconsegueix, això? ¿Hi té a veure el fet d'haver triat la literatura de no-ficció?

—Sempre he escrit sense preocupacions estilístiques i amb la idea de fer-

me entendre per tothom. ¿Com s'aconsegueix això? Com va dir no recordo qui, Stendhal potser, s'aconsegueix confegint les frases a base d'un article, un substantiu, un adjectiu... Per exemple: «Aquestes muntanyes que tan altes són...». Pel que toca al fet que jo

no hagi escrit cap obra de ficció —ni un sol conte—, penso que és degut a la meua manca d'imaginació. I també perquè trobo més interessant la realitat que la fantasia —la meua, és clar. Per bé que hi hagi escriptors importants que això ho generalitzen. Un d'ells seria, si no vaig errat, Dostoievski. I ja m'excuso de picar tan alt.

—*Pel que em diuen, o no llegiu la narrativa actual o deveu quedar atabalat a la primera pàgina. Dic jo, ¿eh!*

—Sobre això subscriuria el que em deia en una carta fa dos anys, poc abans de morir, el meu bon amic i notable escriptor Joan B. Xuriguera. Deia: «Es difícil d'escriure bé i que t'entenguin, però amb aquesta mania que s'ha posat de moda ultrapassen tots els límits de la paciència i de la mesura. Criptogrames, estirabots, obscuritat completa. Amb el poc temps que ens resta per a llegir, només cal que ens trobem amb aquests textos indesxifrables...». Pel que fa a mi, de les novel·les que ara tenen èxit no en puc parlar perquè no tinc temps de llegir-les. Tinc entès, pel que sento dir, que *conreen* l'erotisme en totes les seves formes i maneres, coses que a la meua edat... ja ens entenem. □

SALA D'EXPOSICIONS DE LA FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS
CARRER CORREUS, 3 46002 VALÈNCIA

NACHO CRIADO

hasta donde la vista alcance.

13 Octubre/12 Novembre 1989

Laborables d'11 a 14 i de 17 a 21.
Festius d'11 a 14.
Dilluns matí, tancat.

FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS

Centre
Carles Salvador

CURSOS PER CORRESPONDÈNCIA

1. Llengua i Literatura:

- Curs d'Iniciació.
- Curs d'Iniciació (per a castellanoparlants).
- Curs Bàsic.
- Curs Progressiu de Llengua.
- Curs de Professorat.

2. País Valencià:

- Geografia i Història del País Valencià.

Matrícula oberta tot l'any, tret del mes d'agost. Per a més informació, adreceu-vos al

Centre Carles Salvador

Moratín, 15, 6a. 46002-València